

Univerzita
Pardubice
Fakulta
filozofická

Katedra: religionistiky

Akademický rok: 2013/2014

Posudek vedoucího diplomové práce

Jméno autora: Bc. Viktor Hejna

Název tématu: Vliv náboženské konverze na extraverci nebo introverzi

Diplomová práce Viktora Hejny *Vliv náboženské konverze na extraverci nebo introverzi* je přehledně rozdělena do čtyř kapitol, v nichž autor nejprve teoreticky pojednává o extravertním a introvertním typu osobnosti podle C. G. Junga, představuje vybrané koncepty psychologie náboženství související s daným tématem a rozebírá fenomén konverze, aby pak v praktické části přiblížil výsledky vlastního terénního výzkumu.

Hejna se vztahem mezi typy osobnosti a religiozitou zabývá systematicky a v předloženém textu vlastně pokračuje v bádání zahájeném již v bakalářské práci. Tentokrát si ovšem vytyčil na diplomovou práci z religionistiky snad až příliš ambiciózní úkol v podobě ověřování hypotézy, že náboženská konverze může změnit typ osobnosti (přestože podle Junga jsou typy osobnosti vrozené a neměnné), což vlastně znamená kritické zkoumání samotných základů jungiánské teorie psychologických typů. Obecnější a pro religionistu adekvátnější úkol představuje v Úvodu zmíněné větší objasnění fenoménu konverze a vlivu náboženské víry na chování jedince a celý jeho život.

Práce je psána na odborný text až nezvykle čtivým způsobem a k její zajímavosti nepochybně přispívá i již zmíněná kritičnost vůči běžně přijímaným tezím. Pisatel správně poukazuje např. na to, že Jung neoprávněně zobecňoval některé své osobní prožitky a zkušenosti a na jejich základě formuloval psychologické teze, které nebyly ani verifikované, ani falsifikované (což ovšem platí i o řadě jiných velikánů dějin psychologie). Hejna v tom jde i nejde v jeho stopách, když na s. 18 v souvislosti se svou hypotézou zmiňuje zkušenost spojenou s vlastním náboženským a osobnostním vývojem a zároveň konstatuje, že z ní nelze vyvozovat žádné závěry, ale jen inspiraci k možnému vědeckému bádání. Jungova psychologie je v práci mj. i konfrontována s psychologií náboženství Gordona Allporta, přičemž autor srovnává jungovské typy osobnosti (extravert a introvert) a allportovské typy religiozity (extrinsic a intrinsic).

Neotřelým způsobem je psána i kapitola o konverzi. Ani zde se pisatel nespokojuje s tím, co by mohl převzít z již existující literatury, ale usilovně hledá vlastní definici konverze, jež by byla vhodná pro účely jeho práce. Pečlivě mapuje významy, v nichž je uvedený pojem používán v Bibli a v křesťanské tradici, přičemž uvádí i termíny používané v původních biblických

jazycích a také v latině a v angličtině Bible krále Jakuba. Směřuje k definování konverze jako „změny mysli nebo srdce“ spojené s přijetím křesťanské víry. Svůj úkol si možná i zbytečně komplikuje pasáží týkající se mezináboženské a mezikulturní komparace, jejíž argumentace na mne nepůsobí přesvědčivě (na s. 42–43 rozebíraný příklad „konverze“ Indů k islámu jako vládnoucímu náboženství sice nelze srovnávat s konverzí typu „změny mysli nebo srdce“, ale z toho ještě nikterak neplyne, že by tento typ náboženské zkušenosti v „hinduistickém“ prostředí neexistoval).

Nejdůležitější kapitola práce je věnována její praktické části. Viktor Hejna v ní rozebírá výsledky svého výzkumu prováděného mezi respondenty z řad českých praktikujících křesťanů různých vyznání. Ti ovšem byli získáváni poměrně nahodilým způsobem, takže jde spíše o sondu než o výzkum prováděný na reprezentativním vzorku, jehož závěry by bylo možné zobecnit. Zjištění, že většina respondentů z církevního prostředí patřila mezi introverty (potvrzující výsledky autorových dřívějších výzkumů), je nicméně ve srovnání s pouhou čtvrtinou introvertů v „běžné“ populaci zajímavé. Rozdíly mezi religiozitou introvertů a extravertů jsou podle provedené sondy výrazné např. ve vztahu k preferování tiché bohoslužby nebo naopak hudby v kostele. V hierarchii hodnot (resp. v hodnotě připisované náboženství) byly naproti tomu zjištěny jen malé rozdíly, což nepotvrzuje autorovu tezi o spojitosti extraverze s religiozitou typu extrinsic a introverze s religiozitou typu intrinsic. Pokud jde o rozdíly mezi konvertity a „křesťany od dětství“, konvertité podle výsledků sondy např. častěji preferují modlitbu vlastními slovy před naučenými modlitbami, projevují větší pevnost ve víře a je mezi nimi větší procento lidí s duchovními zážitky.

Ve vztahu k hypotéze, že konverze může změnit typ osobnosti, Hejna v Závěru uvádí, že provedený výzkum sice nestačil k jejímu potvrzení, nicméně nasvědčuje její pravdivosti, a to již např. vysokým procentem introvertů mezi křesťany a zejména mezi konvertity. Nepopírá ovšem skutečnost, že tento fakt je možné vysvětlovat i častější inklinací introvertů k víře. Práce tedy nepřinesla a možná ani nemohla přinést ověření či vyvrácení výchozí hypotézy (zde se jako její vedoucí musím přihlásit k spoluodpovědnosti za nerealisticky stanovené zadání). Přispěla nicméně k rozmnožení našich poznatků z psychologie náboženství.

Bibliografie použitých zdrojů je rozdělena na Monografie, Sborníky, Články v odborných periodikách, Ústní zdroje a Internetové zdroje, což není úplně nejšťastnější. (Bible je např. zařazena mezi Monografie a latinsko-český slovník mezi Sborníky...) Celkově lze nicméně Bibliografii a vůbec formální stránku práce akceptovat. Totéž platí i o jazykové stránce textu, ve kterém se jazykové chyby či překlepy objevují spíše jen ojediněle. Ocenit je třeba i zařazení příloh, které doplňují obraz prováděného výzkumu a jeho výsledků.

Práci Viktora Hejny doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm výborně (tj. 1).

V Brně dne 17. července 2014

Mgr. Vít Machálek, Dr. Th.D.